कक्षा चारमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको सस्वरवाचन क्षमता अध्ययन

रनमाया सुवेदी

परीक्षा क्रमाङ्क : २०४०१४२ (०६६)

क्याम्पस रोल्नं. : १६८ (०६५/०६६)

त्रि.वि.वि. दर्ता नं.: ६-१-२०३-१४-९७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र संकाय नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम्.एड्. दोस्रो वर्षको नेपा.शि.५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोध पत्र

नेपाली शिक्षा विभाग

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस

सुरुङ्गा, झापा

सन् २०१३/२०६९

त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस

सुरुङ्गा, झापा

फोन : ०२३५५०१५३
०२३५५०८५३
फ्याक्स : ०२३५५०८५३

च.नं

प.सं.

मिति :- ………………

विषय : सिफारिस-पत्र ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र संकाय, नेपाली शिक्षा विभाग कनकाई बहुमुखी क्याम्पस, सुरुङ्गा अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम. एड. द्वितीय वर्षका विद्यार्थी **श्री रनमाया सुवेदी**ले **'कक्षा चारमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूको सस्वरवाचन सम्बन्धी अध्ययन'** शीर्षकमा प्रस्तुत गर्नुभएको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै मेहनत र परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस स्वतन्त्र शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि सिफारिश गर्दछु ।

(तेजप्रसाद खनाल)

शोध निर्देशक

कृतज्ञता ज्ञापन

मान्छेले आफ्नो श्रमको उच्चता दिनानुदिन हासिल गरिरहेको छ । तर उसले यसलाई निश्चितता दिने कुनै विन्दु भेट्टाएको छैन । मानवीय सिप र ज्ञानको विकास अझै जारी छ र यसको निरन्तरता पनि अवश्यम्भावी छ । नयाँ नयाँ खोज र अनुसन्धानले मानवीय ज्ञानको क्षितिज उघ्रँदो छ । चेतनशील प्राणीले ज्ञानलाई उच्चतातिर लैजानको निमित्त अनुसन्धान एउटा विशिष्ट साधन र प्रक्रिया नै रहेछ । यो प्रक्रियालाई विभिन्न क्षेत्रबाट विभिन्न किसिमले अगाडि बढाउने क्रममा शोधखोज अध्ययन अनुसन्धान निरन्तर नै भइरहेछन् । यसैक्रममा चौथो कक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको सस्वरवाचन सम्बन्धी अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र पाँचथर जिल्लाका चार कक्षामा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुको सस्वरवाचन क्षमता हेर्ने उद्देश्यले तयार पारिएको हो । साथै अनुसन्धानमा सस्वरवाचनको पहिचान, वर्णन विश्लेषण, कमजोरीका कारण आदिका आधारमा निष्कर्ष निकाली निष्कर्ष कै आधारमा सुझावहरु दिने उद्देश्यले तयार पारिएको हो ।

जुनसुकै काम गर्दा पनि त्यसबाट सजिलै सफलता प्राप्त गर्न गाह्रो पर्छ । सस्वरवाचन जस्तो पढाइको विशिष्ट पक्षमा केन्द्रित रहेर अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यसको हुबहु यथातथ्यात्मक स्वरुप प्रस्तुत गर्नुपर्ने हुँदा अनुसन्धानका क्रममा केही कठिनाइहरु खड्किए । यस क्रममा अनुसन्धानकर्तालाई परेको सम्पूर्ण अप्ठ्यारो स्थितिलाई मध्यनजर गरी शोधकार्यको थालनीदेखि अन्तिम रुप दिन अत्यन्तै व्यस्तताका बावजुद पनि हरपल समय दिई निर्देशन कार्यमा रहेर अमूल्य सल्लाह र सुझाव प्रदान गर्नुहुने शोधनिर्देशक समादरणीय गुरु तेजप्रसाद खनालज्यू प्रति सर्वप्रथम हृदयतः हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । त्यसरी नै शोधपत्र तयारीको क्रममा आवश्यक सुझाव सल्लाह प्रदान गरी कार्य सफलताको लागि सहज बनाइदिनुहुने समादरणीय गुरु श्री शेरबहादुर वानियाँज्यू प्रति आभारी छु ।

भाषा शिक्षण गर्दा यसका विशिष्ट पक्षलाई तल्ला कक्षाहरुमा कसरी प्रयोग सञ्चालन गर्ने र त्यसबाट आएका सवल दुर्वल पक्षहरुलाई खुट्याएर त्यसको पालन र निराकरण कसरी गर्नुपर्छ भन्ने ज्ञान आफ्नो परिपक्व मगजले दिएर शोधकार्यलाई अझ अगाडि बढाउन सुझाव र सल्लाह दिनुहुने आदरणीय गुरु प्रा.डा. हेमाङ्गराज अधिकारीज्यू प्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । उपयुक्त परिस्थितिको सिर्जना गर्दै आवश्यक सम्पूर्ण प्रशासनिक व्यवस्था मिलाई सहयोग पुर्‍याउनु हुने विभागीय प्रमुख प्रा. कमलप्रसाद

पोखेलज्यूप्रति कृतज्ञ छु । साथै शोधकार्यलाई अगाडि बढाउने क्रममा आवश्यक सल्लाह दिनुहुने क्याम्पस प्रमुख प्रा. त्रिलोचन मैनाली र उपप्राध्यापक जीवनाथ सुवेदी साथै नेपाली शिक्षा विभाग सुरुङ्गाको सहयोग बिर्सन सक्दिन ।

आफ्ना सारा व्यवहारिक समस्याहरुसँग संघर्ष गर्दै सन्तानलाई शिक्षा दिलाउन सदा दिलोज्यान दिएर लागिपरिरहनुहुने पूज्य पिता श्री छविरमण सुवेदी र ममतामयी माता श्री विष्णुमाया सुवेदीप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । साथै घर गृहस्थीका लागि र हरेक व्यवहारिक कठिनाइलाई सुल्झाउँदै सहयोग गर्नुहुने जीवनसाथी सुरेशकुमार खतिवडा र शोधपत्र तयार गर्दा कुनै बाधा व्यवधान नपुऱ्याई सहयोग गर्ने प्यारी सुपुत्री यासुना खतिवडा पनि धन्यवादका पात्र छन् ।

अन्त्यमा शोधकार्यमा आफ्नो अमूल्य समय दिएर सहयोग पुऱ्याउनु हुने मित्र मित्रजङ्ग कार्की र अंग्रेजी विभागमा अध्ययनरत प्यारो भाइ नरेन्द्ररमण सुवेदीको सहयोग सदा अविस्मरणीय रहनेछ । शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा भाषिक कठिनाइलाई समाधान गर्न सहयोग पुऱ्याइदिनु हुने श्री भानु उच्च माध्यमिक विद्यालय, अर्जुनधाराका शिक्षक श्री देवीप्रसाद गौतम, शोधपत्र उपयुक्त र उचित समयमा कम्प्युटर टाइप गरी सहयोग पुऱ्याउनु हुने आदरणीय भिनाजु श्री डिल्लीराम दाहाल र सहकर्मी शिक्षक श्री प्रेमप्रसाद भण्डारीज्यूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शोधपत्रको कम्प्युटर डिजाइनका साथै अन्तिम प्रुफ हेरी प्रस्तुतीयोग्य बनाइदिनुहुने खनाल कम्युनिकेशन, विर्तामोडका सञ्चालक श्री सि.एम. खनालप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

रनमाया सुवेदी
स्नातकोत्तर तह (एम. एड.) दोस्रो वर्ष
क्याम्पस रोल नं १६८ (०६५/०६६)
परीक्षा क्रमाङ्क २०४०१४२ (०६६)
शिक्षाशास्त्र सङ्काय
कनकाई बहुमुखी क्याम्पस
सुरुङ्गा, झापा

शोधसार

शोधशीर्षक : कक्षा चारमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको सस्वरवाचन क्षमता अध्ययन

शोधार्थी : रनमाया सुवेदी

शोध निर्देशकः तेजप्रसाद खनाल

विभाग क्याम्पसः नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, कन्काई ब. क्याम्पस सुरुङ्गा, झपा

शैक्षिक सत्र : २०६७/२०६८

पृष्ठ संख्या : ६४ + ९ = ७३

जम्मा अध्याय : चार

शोध प्रक्रिया : प्रस्तुत शोधपत्र त्रि.वि.वि. शिक्षाशास्त्र संकाय नेपाली भाषा शिक्षण विभाग अन्तर्गत एम्.एड्. दोस्रो वर्षको ने.पा.शि. ५९८ पाठ्यांशको आवश्यकता पूर्तिका लागि तयार पारिएको हो ।

यो शोधकार्य मुख्य रुपमा कक्षा चारमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको सस्वरवाचन क्षमताको अध्ययन गर्ने नेपाली भाषा पहिलो र दोस्रो भएका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुको सस्वरवाचन सम्बन्धी समस्या र तिनका कारणहरु पत्ता लगाउने र समस्या समाधानका लागि सुझावहरु प्रस्तुत गर्ने उद्देश्यहरुमा केन्द्रित रहेको छ । यस अध्ययनका लगि मुख्य रुपमा क्षेत्रीय सामग्री संकलन विधिका साथै पुस्तकालयीय विधिमा आधारित भई सामग्री संकलन गरिएको छ ।

चार अध्यायमा संरचित यस अध्ययनको प्रथम अध्यायमा शोध परिचय, दोस्रो अध्यायमा सस्वरवाचनको सैद्धान्तिक अवधारणा, तेस्रो अध्यायमा व्याख्या तथा विश्लेषण र चौथो अध्यायमा निष्कर्ष र सुझावहरु प्रस्तुत गरिएका छन् :

१. विद्यार्थीहरुको क्षमता, गति, यति, विराम चिह्नहरुको ख्याल, हाउभाउको सन्तुलन, विधानुसार भावाभिव्यक्तिमा मध्यस्तर, आघात, लय र स्वर प्रसारणमा निम्न स्तर, बोधगम्यता र स्पष्ट उच्चारणमा उत्तम स्तरको पाइयो ।

२. तालिम प्राप्त र सक्षम शिक्षकको अभाव, भाषिक सिप विकासको दृष्टिले भाषा शिक्षण नगरिनु, दोस्रो भाषिकाका लागि अनुकूल किसिमको भाषिक वातावरण उपलब्ध नहुनु, सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयका विद्यार्थीहरुमा सस्वर वाचन सम्बन्धी समस्या देखा परेको पाइयो ।

३. तालिम प्राप्त र सक्षम नेपाली भाषाकै शिक्षकले नेपाली भाषा पढाउनुपर्ने, भाषिक सिप विकासका दृष्टिले भाषा शिक्षण गरिनुपर्ने, दोस्रो भाषीका लागि अनुकूल हुने गरी भाषिक वातावरण सिर्जना गर्नुपर्ने, लिम्बू भाषीको र मातृभाषी प्रभाव हटाउनुपर्ने देखिन्छ ।

रनमाया सुवेदी

स्नातकोत्तर तह, द्वितीय वर्ष

क्रमाङ्क : २०४०१४२

शिक्षाशास्त्र नेपाली विभाग

कनकाई बहुमुखी क्याम्पस, सुरुङ्गा, झापा

विषय सूची

अध्याय एक

शोध परिचय

१.१	शोध शीर्षक	१
१.२	शोध प्रयोजन	१
१.३	समस्याकथन	१
१.४	उद्देश्य कथन	४
१.५	अध्ययनको औचित्य र महत्व	४
१.६	सीमाङ्कन	६
१.७	पूर्वकार्यको सीमक्षा	६
१.८	अध्ययन विधि	१७
१.८.१	नमुना छनोट	१७
१.८.२	सामग्री निर्माण	१८
१.८.३	पूर्व परीक्षण	१९
१.८.४	अन्तिम परीक्षण र तथ्य सङ्कलन	१९
१.८.५	व्याख्या विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण	१९

अध्याय दुई

सस्वरपठनको सैद्धान्तिक अवधारणा र यसका आधारहरू

२.१	परिचय र सैद्धान्तिक अवस्था र यसका आधारहरू	२१
२.२	सस्वरपठनको अध्ययनका आधारहरू	२४
२.३	सस्वरपठनमा हुनु पर्ने कुराहरू	२६
२.४	सस्वरपठनमा हुन नहुने कुराहरू	२७

अध्याय तिन

सस्वरपठनको व्याख्या तथा विश्लेषण

३.१	परिचय	२८
३.२	गति, यति सम्बन्धी अध्ययन	२९
३.२.१	गति यति सम्बन्धी उत्तम र अत्युत्तम स्थिति	३०
३.२.२	गति, यति सम्बन्धी निम्न स्थिति	३१
३.३	विराम चिह्नको ख्याल	३२
३.३.१	विराम चिह्न सम्बन्धी अत्युत्तम र उत्तम स्थिति	३४
३.३.२	विराम चिह्न सम्बन्धी निम्न स्थिति	३५
३.४	हाउभाउको सन्तुलन	३५
३.४.१	हाउभाउ सम्बन्धी अत्युत्तम र उत्तम स्थिति	३७
३.४.२	हाउभाउ सम्बन्धी निम्न स्थिति	३८
३.५	विधानुसारका भावाभिव्यक्ति	३८
३.५.१	विधा अनुसारको भावाभिव्यक्तिमा अत्युत्तम र उत्तम स्थिति	४०
३.५.२	विधा अनुसारको भावाभिव्यक्तिमा निम्न स्थिति	४०
३.६	सुर, लय र आघात सम्बन्धी अध्ययन	४१
३.६.१	सुर, लय, आघात सम्बन्धी अत्युत्तम र उत्तम स्थिति	४३
३.६.२	सुर, लय र आघात सम्बन्धी निम्न स्थिति	४३
३.७	सस्वरवाचनम बोधगम्यता	४४
३.७.१	बोधगम्यता सम्बन्धी अत्युत्तम र उत्तम स्थिति	४५
३.७.२	बोधगम्यता सम्बन्धी निम्न स्थिति	४६
३.८	स्पष्ट उच्चारण	४७
३.८.१	स्पष्ट उच्चारण सम्बन्धी अत्युत्तम र उत्तम स्थिति	४८
३.८.२	स्पष्ट उच्चारण सम्बन्धी निम्न स्थिति	४९
३.९	सस्वरवाचनमा हुनु पर्ने पक्षहरू	५०

अध्याय चार

निष्कर्ष र सुझाव

४.१	निष्कर्ष	५५
४.२	सरसवरवाचनमा हुने समस्याहरु	५२
४.३	सुझाव	६०
४.४	भावी अध्ययनका लागि सम्भावित शीर्षकहरू	६४

सन्दर्भग्रन्थ सूची

परिशिष्ट

तालिका सूची

तालिका नं. १ गति,यति सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. २ विराम चिह्नको प्रयोग सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. ३ हाउभाउको सन्तुलन सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. ४ विधाअनुसारको भावाभिव्यक्ति सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. ५ सुर, लय,आघात सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. ६ सस्वरवाचनमा बोधगम्यता सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. ७ स्पष्ट उच्चारण सम्बन्धी अध्ययन

तालिका नं. ८ सस्वरवाचनमा हुनुपर्ने पक्षहरूको अध्ययन